

Suvestinė redakcija nuo 2014-05-30 iki 2014-07-11

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2003, Nr. [26-1072](#), i. k. 102233GISAK00000034

**VALSTYBINĖS GYVULIŲ VEISLININKYSTĖS PRIEŽIŪROS TARNYBOS PRIE
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS VIRŠININKAS**

**Į S A K Y M A S
DĖL GALVIJŲ VEISLININKYSTĖS SRITIES TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO**

2002 m. gruodžio 31 d. Nr. 34
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos gyvulių veislininkystės įstatymo (Žin., 1994, Nr. [14-226](#); 1998, Nr. [110-3023](#)) 3 straipsnio 2 dalimi, Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. 3D-228 „Dėl Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų ir administracijos struktūros patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. [54-2102](#); 2011, Nr. 14-616) 5.8 punktu:

Preambulės pakeitimai:

Nr. [1A-35](#), 2013-07-29, Žin., 2013, Nr. 83-4216 (2013-07-30), i. k. 113233GISAK0001A-35

1. T v i r t i n u pridedamas:

1.1. Neteko galios nuo 2014-05-30

Punkto naikinimas:

Nr. [1A-29](#), 2014-05-26, paskelbta TAR 2014-05-29, i. k. 2014-05800

1.2. Karvių vertinimo taisyklės;

1.3. Karvių eksterjero vertinimo taisyklės;

1.4. Bulių vertinimo pagal palikuonių mėsos produkciją taisyklės;

1.5. Mėsinių veislių galvijų produktyvumo kontrolės, individualaus vertinimo ir veislininkystės apskaitos taisyklės;

Punkto pakeitimai:

Nr. [1A-29](#), 2014-05-26, paskelbta TAR 2014-05-29, i. k. 2014-05800

1.6. Mėsinių veislių bulių vertinimo pagal palikuonis taisyklės.

2. P a v e d u:

2.1. galvijų vertinimo tvarkos priežiūrą vykdyti valstybiniams veislininkystės inspektoriams;

2.2. įsakymo vykdymo kontrolę Tarnybos viršininko pavaduotojui A. Šileikai.

3. L a i k a u netekusiu galios Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 1999 m. lapkričio 4 d. įsakymą Nr. 7 „Dėl mėsinių veislių apskaitos dokumentų ir veislynų bei veislinių bandų vertinimo laikinų taisyklių“.

VIRŠININKAS

KĘSTUTIS JUOZAS SAIKEVIČIUS

Patvirtinta. Neteko galios nuo 2014-05-30

Priedo naikinimas:

Nr. [1A-29](#), 2014-05-26, paskelbta TAR 2014-05-29, i. k. 2014-05800

Patvirtinta. Neteko galios nuo 2013-07-31

Priedo naikinimas:

Nr. [1A-35](#), 2013-07-29, Žin. 2013, Nr. 83-4216 (2013-07-30), i. k. 113233GISAK0001A-35

PATVIRTINTA
Valstybinės gyvulių
veislininkystės priežiūros tarnybos prie
Žemės ūkio ministerijos viršininko
2011 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. 1A-15

KARVIŲ EKSTERJERO VERTINIMO TAISYKLĖS

Šios taisyklės parengtos atsižvelgiant į Tarptautinio gyvulių apskaitos komiteto (ICAR) taisyklių nuostatas.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvoje karvių eksterjeras vertinamas linijiniu metodu. Vertinant karves šiuo metodu, kiekvienas linijinis požymis vertinamas atskirai tarp kraštutinių biologinių nukrypimų pagal skalę nuo 1 iki 9 taškų, neatsižvelgiant į požymio naudingumą ar kitokią selekcinę reikšmę. Vertinant karvių eksterjero linijinius požymius, įvertinami ir jų bendrai apibūdinami požymiai (pagal skalę nuo 71 iki 99 taškų), ėmitimas, eiseną, jeigu karvės laikomos nepririštos, ir temperamentas.

2. Eksterjero vertinimas yra palyginti subjektyvus, priklausantis nuo vertintojų patirties, galvijų veislių ypatumų, karvės amžiaus, laikotarpio po apsiveršiavimo, ėmitimo ir kitų veiksmų. Todėl eksterjero vertinimo skalės ir kitos metodikos nuostatos pateikiamos unifikuotos pagal ICAR reikalavimus.

3. Karvių eksterjero atskirų požymių svertinius koeficientus pateikia galvijų atitinkamų populiacijų galvijų veisimo programos vykdančios asociacijos.

II. ATSKIRŲ EKSTERJERO LINIJINIŲ POŽYMIŲ VERTINIMAS

4. Vertinant karvių eksterjerą, analizuojama 20 požymių, apibūdinančių gyvulio konstituciją, tipiškumą veislei, pieningumą, veisimosi ir kitas savybes. Šie požymiai anatominio ir funkcinio atžvilgiu skirstomi į 3 grupes:

4.1. požymiai, apibūdinantys bendrą kūno išsivystymą: aukštis, krūtinės plotis, kūno gylis, pieninis tipas, ėmitimas, užpakalio plotis, užpakalio kampas;

4.2. galūnės: užpakalinių kojų forma, užpakalinių kojų pastatymo kampas, kulno sąnarys, nagos aukštis (pėdos kampas), eiseną;

4.3. tešmuo: tešmens priekinės dalies prisitvirtinimas, priekinių ir užpakalinių spenių išsidėstymas, spenių ilgis ir storis, tešmens gylis, tešmens užpakalinės dalies aukštis, tešmens raiščio tvirtumas.

5. Karvių eksterjero linijinių požymių, jų įvertinimo skalė, kraštutinės ribos ir svertiniai koeficientai atskirų požymių grupių bendram įvertinimui pateikiami 1 lentelėje. (Svertiniai koeficientai juodmargių, žalmargių ir holšteinų galvijų atskirų požymių grupių bendram įvertinimui procentais, kur kūnas ir tipas 30 %, galūnės 30 %, tešmuo 40 %.)

1 lentelė. Linijiniai požymiai.

Požymiai	Vertinimo skalė	
	1	9
Kūno bendro išsivystymo požymiai:	Matuojamas cm	
1. Aukštis		
2. Krūtinės plotis	siauras	platus
3. Kūno gylis	negilus	gilus
4. Pieninis tipas	neryškus	ryškus
5. Ėmitimas	prastas	per riebus
6. Užpakalio plotis	siauras	platus

Požymiai	Vertinimo skalė	
	1	9
7. Užpakalio kampas	pakeltas	nuleistas
Galūnių požymiai: 1. Užpakalinių kojų forma 2. Užpakalinių kojų kampas 3. Kulno sąnarys 4. Nagos aukštis (pėdos kampas) 5. Eišena	X formos tiesus sausas žemas (smailus) bloga	lygiagrečios sulenkta paburkęs aukštas (status) gera
Tešmens požymiai: 1. Tešmens priekinės dalies prisitvirtinimas 2. Priekinių spenių išsidėstymas 3. Spenių ilgis 4. Spenių storis 5. Tešmens gylis 6. Tešmens užpakalinės dalies aukštis 7. Tešmens raiščio tvirtumas 8. Užpakalinių spenių išsidėstymas	silpnas platus trumpi ploni gilus žemas silpnas platus	tvirtas siauras ilgi stori negilus aukštas stiprus siauras

6. Vertinant karves fiksuojami esminiai eksterjero trūkumai, turintys itin neigiamos įtakos galvijų eksterjerui ir funkcinėms savybėms. Eksterjero trūkumai ir veislei nebūdinga spalva pažymimi pastabų skiltyje.

KARVIŲ EKSTERJERO LINIJINIO VERTINIMO SKALĖS

1. Aukštis

Atskaitos taškas: matuojama nuo žemės iki aukščiausio kryžmens taško.

1 Žemas	(1,30 cm)
5 Vidutinis	(1,42 cm)
9 Aukštas	(1,54 cm)

Vertinimo skalė: 1,30–1,54 cm; už tašką 3 cm (už 3 cm taškas).

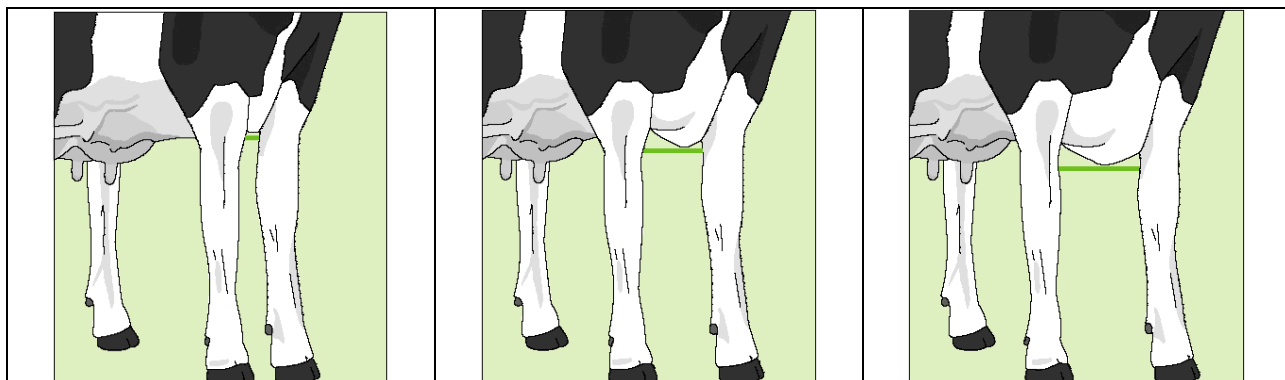

2. Krūtinės plotis

Atskaitos taškas: vertinama žiūrint iš priekio pagal atstumą tarp priekinių galūnių ties krūtine.

1–3	Siauras
4–6	Vidutinis
7–9	Platus

Vertinimo skalė: 13–29 cm; už tašką 2 cm.

1

5

9

3. Kūno gylis

Atskaitos taškas: tai atstumas nuo viršutinės stuburo keteros iki liemens apačios, ties paskutiniu šonkauliu – giliausias taškas. Jis priklauso nuo gyvulio ūgio.

1–3

Negilus

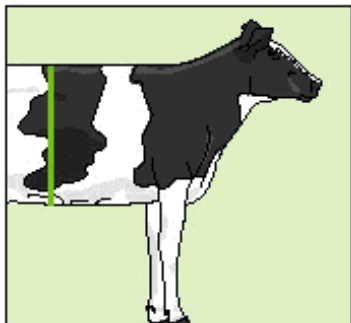
4–6

Vidutinis

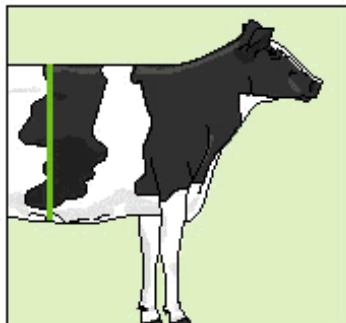
7–9

Gilus

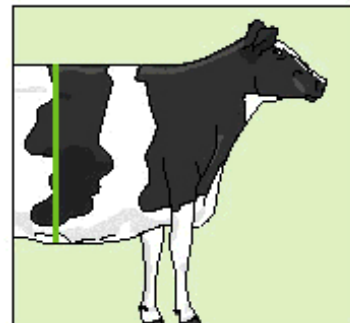
Vertinimo skalė: gyvulys vertinamas vizualiai, atsižvelgiant į bendras kūno proporcijas.

1

5

9

4. Pieninis tipas

Atskaitos taškas: šonkaulių kampas ir jų išskėtimas (išlinkimas). Nepatikimas požymis.

1–3

Silpnai išskėsti (išlinkę)

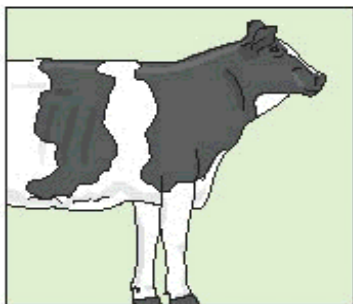
4–6

Vidutiniškai išskėsti (išlinkę)

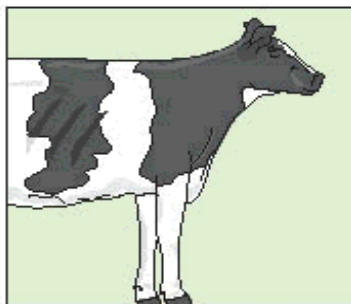
7–9

Labai išskėsti (išlinkę)

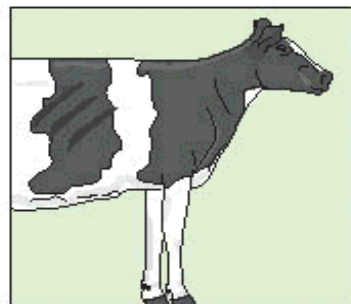
Vertinant šonkaulių išlinkimą, kartu galima įvertinti ir tarpšonkaulinių tarpų dydžius. Kai šonkauliai neišlinkę – tarpai siauri, kai šonkauliai išlinkę – tarpai didesni.

1

5

9

5. Kūno įmitimo vertinimas

Vertinamas karvės įmitimas ir kūno stovis.

Atskaitos taškas:

1–3

Liesas

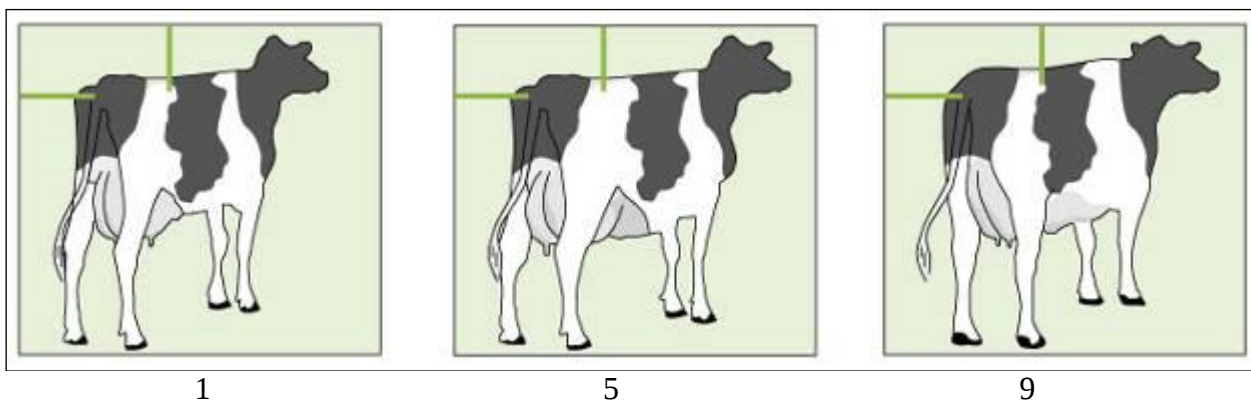
4–6

Vidutinis

7–9

Nutukęs

Vertinant nuo 1 iki 6 dažniausiai vertinamos strėnos, o uodegos pašaknys yra svarbus vertinant aukštesniu balu (7 – 9).

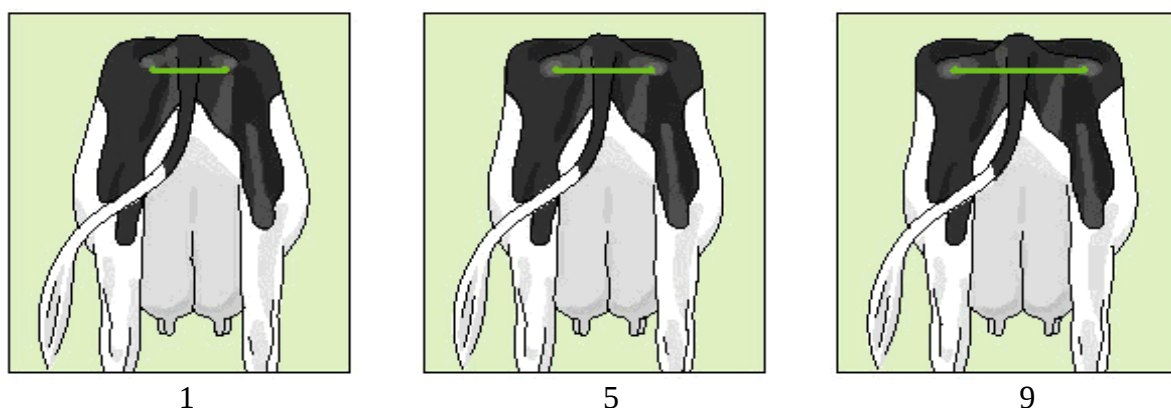

6. Užpakalio plotis

Atskaitos taškas: atstumas tarp dviejų sėdynkaulio kaulų.

1–3	Siauras
4–6	Vidutinis
7–9	Platus

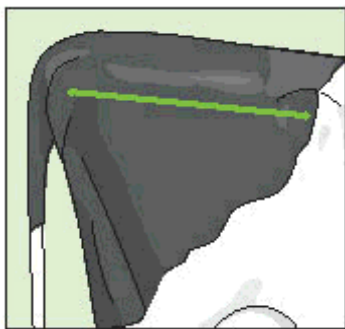
Vertinimo skalė: 10–26 cm; už tašką 2 cm (už 2 cm taškas).

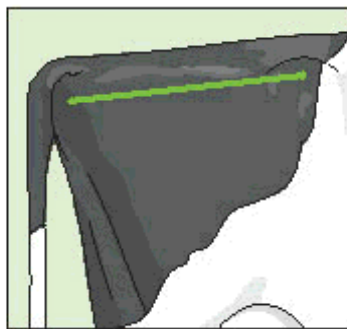
7. Užpakalio kampas

Atskaitos taškas: vertinamas kampas nuo klubagumbio iki sėdynkaulio.

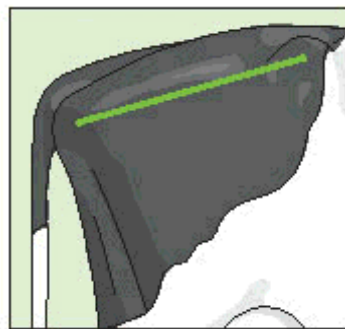
1 Aukštas sėdynkaulis	(+4 cm)
2	(+2 cm)
3 Lygu	(+0 cm)
4 Mažas kampas	(-2 cm)
5 Vidurkis	(-4 cm)
6	(-6 cm)
7	(-8 cm)
8	(-10 cm)
9 Stipriai nuleistas	(-12 cm)

1

5

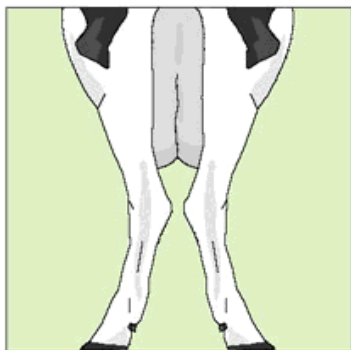

9

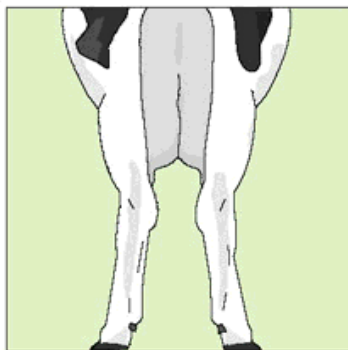
8. Užpakalinių kojų forma

Atskaitos taškas: užpakalinių kojų forma.

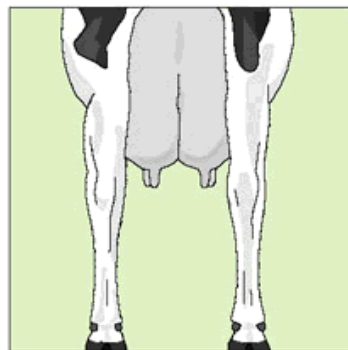
1	Ypatingai nukreiptos į šalis
5	Truputį nukreiptos į šonus
9	Lygiagrečios

1

5

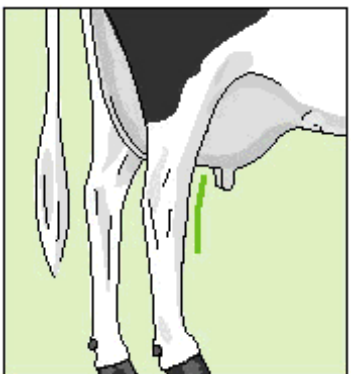

9

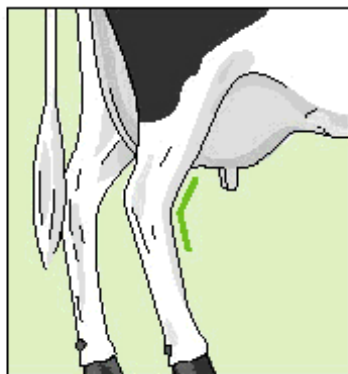
9. Užpakalinių kojų kampas

Atskaitos taškas: vertinamas priekinis kulno kampas.

1–3	Tiesus	(160 laipsnių)
4–6	Vidutinis	(147 laipsniai)
7–9	Pjautuvo formos	(134 laipsniai)

1

5

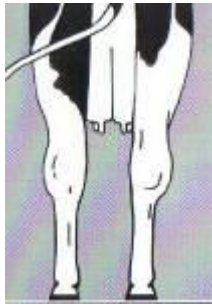

9

10. Kulno sąnario kokybė

Vertinama iš užpakalio ir iš šono. Žiūrimas kulno sąnario storumas, grubumas ir paburkimas.

- 1 – Labai grubus, storas, paburkęs
- 3 – Grubus, paburkęs
- 5 – Vidutinio storumo
- 7 – Nestoras, paburkimo nematyti
- 9 – Siauras, sausas sąnarys.

1

5

9

11. Nagos aukštis ir pėdos kampas

Atskaitos taškas: matuojamas užpakalinės dešinėsios nagos priekinės dalies kampas nuo pagrindo iki apynagės plaukų.

- 1–3 Labai smailus kampas
- 4–6 Vidutinis kampas
- 7–9 Labai status

Matavimo skalė: 1 = 15 laipsnių; 5 = 45 laipsniai; 9 = 65 laipsniai.

Jeigu nagos kampą išmatuoti sunku dėl per daug gilaus kraiko, mėšlo sluoksnio ar nagų tvarkymo – galima remtis vertinant tik apynagės plaukų linijos kampą.

1

5

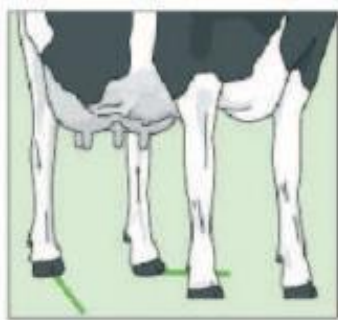
9

12. Judėjimas

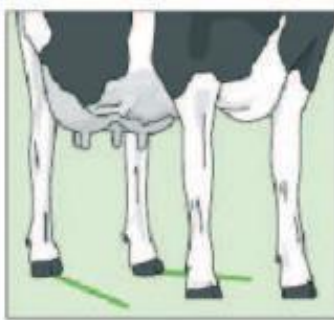
Atskaitos taškas: vertinamos kojos ir nagos pastatymas, žingsnio ilgis ir kryptis.

- 1–3 Stiprus šlubavimas ir trumpas žingsnis
- 4–6 Silpnas šlubavimas ir vidutinis žingsnis
- 7–9 Nešlubuoja ir ilgas žingsnis

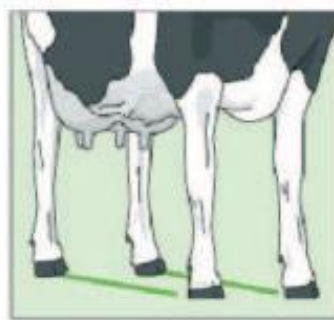
Šlubavimas – tai kojos statymas nukrypstant nuo tiesios judėjimo linijos. Vertinamos tik nepiristai laikomos karvės. 9 balais įvertinama tada, kai užpakalinės kojos statomos tiesiai į priekį, perkeltant kūno svorį priešakinei kojai.

1

5

9

13. Tešmens priekinės dalies prisitvirtinimas

Atskaitos taškas: priekinės tešmens dalies prisitvirtinimas prie pilvo sienos. Šis vertinimas nėra patikimas.

1–3	Silpnai prisitvirtinęs ir nukaręs
4–6	Vidutiniškai prisitvirtinęs
7–9	Ypatingai tvirtas, priglundęs prie papilvės

Esant matomiems priekinės tešmens dalies prisitvirtinimo skirtumams iš skirtingų pusių, vertinama prasčiau atrodanti pusė. Taip įvertinamas tik sveikas tešmuo.

1

5

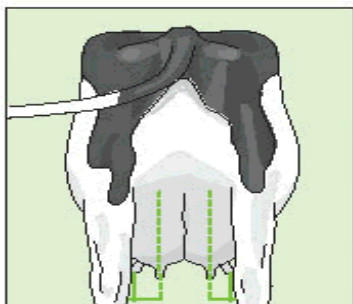

9

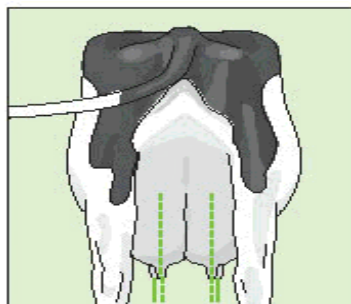
14. Priekinių spenių išsidėstymas

Atskaitos taškas: vertinama priekinių spenių padėtis nuo tešmens ketvirčio centro.

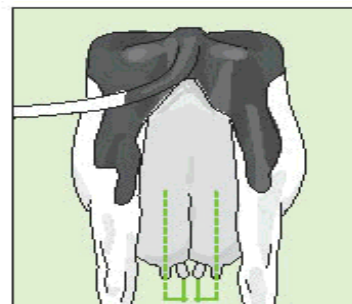
1–3	Ketvirčio išorėje
4–6	Ketvirčio viduryje
7–9	Ketvirčio viduje

1

5

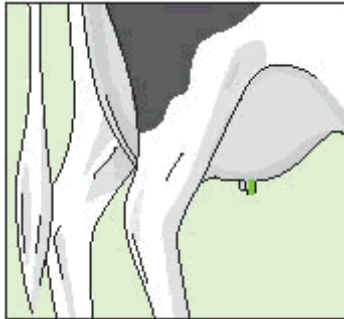
9

15. Spenių ilgis

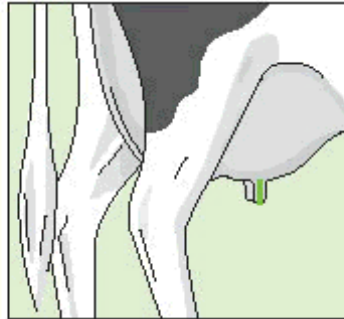
Atskaitos taškas: priekinių spenių ilgis.

- 1–3 Trumpi
- 4–6 Vidutiniai
- 7–9 Ilgi

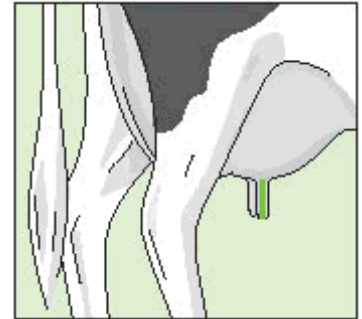
Matavimo skalė: 1–9 cm; už tašką 1 cm.

1

5

9

16. Spenių storis

Atskaitos taškas: priekinių spenių storis.

- 1–3 Trumpi
- 4–6 Vidutiniai
- 7–9 Ilgi

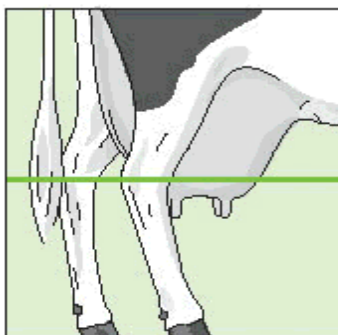
Matavimo skalė: 1,5–3,9 cm; po +0,3 cm už tašką.

17. Tešmens gylis.

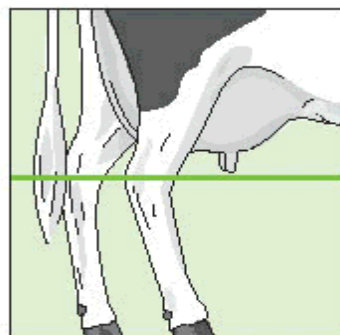
Atskaitos taškas: atstumas nuo žemiausios tešmens vietos grindų atžvilgiu, matuojant kulkšnies lygyje.

- 1 Žemiau kulkšnies
- 2 Kulkšnies lygyje
- 5 Vidurkis
- 9 Seklus

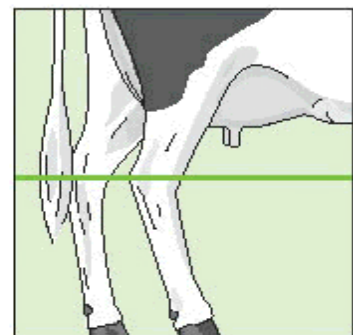
Matavimo skalė: lygis = 2 (0 cm); už tašką 3 cm.

1

5

9

18. Tešmens užpakalinės dalies aukštis

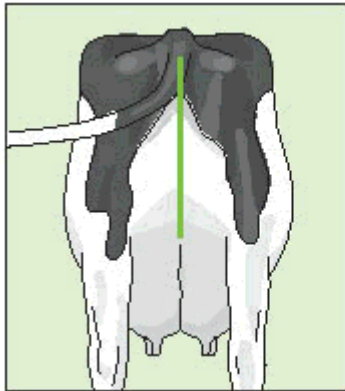
Atskaitos taškas: vertinamas atstumas nuo apatinės vulvos dalies iki tešmens liaukinio audinio pradžios. Jis priklauso nuo gyvulio aukščio.

- 1–3 Labai žemas

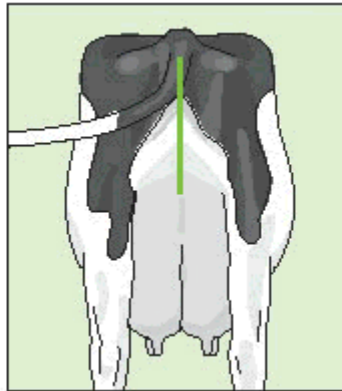
4–6 Vidutinis

7–9 Aukštas

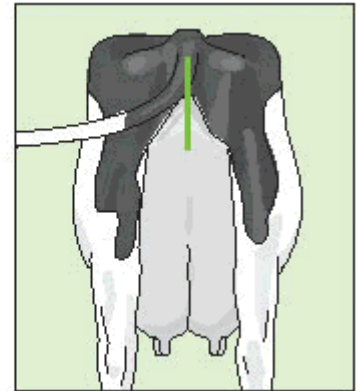
Matavimo skalė: matuojamas tarpas tarp vulvos apačios ir kulkšnies sąnarių vidurio; vidurkis vertinamas 4 (29 cm); už tašką 2 cm.

1

5

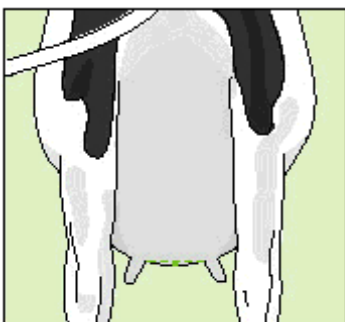

9

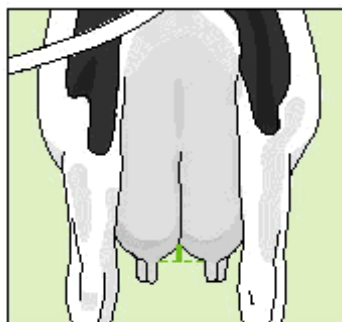
19. Tešmens raiščio tvirtumas

Atskaitos taškas: tešmens įsmaugimo gylis vertinamas ties tešmens dugno užpakaline dalimi.

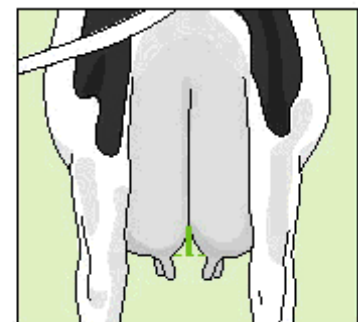
1 Išgaubtas į grindis	(+1 cm)
2	(+0,5 cm)
3	(+0 cm)
4 Nežymiai įgaubtas	(-1 cm)
5	(-2 cm)
6	(-3 cm)
7 Giliai įsirėžęs	(-4 cm)
8	(-5 cm)
9	(-6 cm)

1

5

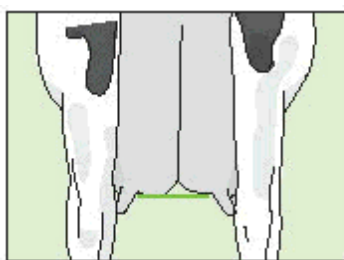
9

20. Užpakalinių spenių išsidėstymas

Atskaitos taškas: vertinama užpakalinių spenių padėtis nuo ketvirčio centro.

- 1–2 Ketvirčio išorėje
- 4–6 Ketvirčio viduryje
- 7–9 Ketvirčio viduje

Vertinimo skalė: vertinama remiantis populiacija, kai vertinimas 4 balais prilyginamas spenių padėčiai ties ketvirčio viduriu.

1

5

9

Bendrai apibūdinami požymiai

Bendrasis apibūdinimas apima karvės linijinį vertinimą ir apibūdinimą lyginant su standartu. Bendrasis apibūdinimas yra vertinamas linijiniu būdu nuo 71 iki 99. Įvertinus taškais, gali būti nustatytos šios kategorijos:

Kategorija	Vertinimas
65–74	Patenkinamai
75–79	Gera
80–84	Gera su plusu
85–89	Labai gerai
90–99 (ir daugiau)	Puikiai

Galimi visi įvertinimai nuo 71 iki 99, tačiau pirmos laktacijos karvių įvertinimas negali būti didesnis nei 89, sumuojant visus bendruosius požymius.

Apibūdinami bendrieji požymiai	Vertinamos kūno dalys
1. Kūnas	Užpakalis, aukštis, krūtinės plotis, kūno gylis ir kryžkaulio padėtis yra svarbūs vertinant kūną.
2. Pieningumo stiprumas	Pieningumo požymių stiprumas nustatomas bendrai vertinant: kūno stovį, šonkaulių formas, keterines ataugas, kūno gylį, krūtinės ir užpakalio plotį.
3. Tešmuo	Atliekamas bendras tešmens vertinimas, atsižvelgiant į tešmens ir spenių prisitvirtinimą, tešmens raištį ir tešmens gylį.
4. Kojos ir nagos	Vertinama kojų laikysena ir kaulų bei nagų kokybė, ir judėjimas.
Galutinis vertinimas	Bendras karvės vertinimas apskaičiavimo būdu sujungiant atskirus apibūdinamus požymius. Juodmargių ir žalmargių populiacijose gali būti skirtingos svertinės dalys, kurias pateikia atitinkamų populiacijų asociacijos.

Priedo pakeitimai:

Nr. [1A-15](#), 2011-05-26, Žin., 2011, Nr. 68-3276 (2011-06-04), i. k. 111233GISAK0001A-15

1 priedas. Neteko galios nuo 2011-06-05

Priedo naikinimas:

Nr. [1A-15](#), 2011-05-26, Žin. 2011, Nr. 68-3276 (2011-06-04), i. k. 111233GISAK0001A-15

2 priedas. Neteko galios nuo 2011-06-05

Priedo naikinimas:

Nr. [1A-15](#), 2011-05-26, Žin. 2011, Nr. 68-3276 (2011-06-04), i. k. 111233GISAK0001A-15

Patvirtinta. Neteko galios nuo 2013-07-31

Priedo naikinimas:

Nr. [1A-35](#), 2013-07-29, Žin. 2013, Nr. 83-4216 (2013-07-30), i. k. 113233GISAK0001A-35

PATVIRTINTA

Valstybinės gyvulių veislininkystės
priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio
ministerijos viršininko 2002 m. gruodžio 31
d. įsakymu Nr. 34

(Valstybinės gyvulių veislininkystės
priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio
ministerijos viršininko 2014 m. gegužės 26 d.
įsakymo Nr. 1A-29 redakcija)

MĖSINIŲ VEISLIŲ GALVIJŲ PRODUKTYVUMO KONTROLĖS, INDIVIDUALAUS VERTINIMO IR VEISLININKYSTĖS APSKAITOS TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mėsinių veislių galvijų produktyvumo kontrolės, individualaus vertinimo ir veislininkystės apskaitos taisyklės (toliau – taisyklės) reglamentuoja svėrimo atlikimo ir su juo susijusių dokumentų pildymo procedūrą, telyčių, karvių ir buliukų individualų vertinimą bei tinkamą mėsinių grynaveislių galvijų veislininkystės apskaitos vedimą.

2. Mėsinių veislių galvijams, įrašomiems į kilmės knygą, produktyvumo kontrolė, individualus vertinimas pagal telyčių, karvių ir buliukų individualaus vertinimo rezultatus, ir veislininkystės apskaita yra privalomi.

II. MĖSINIŲ VEISLIŲ GALVIJŲ PRODUKTYVUMO KONTROLĖ

3. Mėsinių veislių galvijų (toliau – galvijai) produktyvumo kontrolė vykdoma atliekant galvijų svėrimus:

3.1. telyčaitėms – gimus, 210 dienų (atjunkant) ir 365 dienų amžiaus.

3.2. buliukams – gimus, 210 d. (atjunkant) ir individualaus vertinimo metu. Iš atliktų svėrimų apskaičiuojamas būsimas buliuko svoris 365 dienų amžiaus.

4. Jeigu nėra galimybės pasverti tik gimusio prieauglio, tai jų svoris nustatomas pagal atitinkamos veislės prieauglio vidutinį svorį, kurį nustato pripažinta veislininkystės institucija.

5. Svėrimus ūkyje atlieka galvijų laikytojas turimomis arba mobiliosiomis svarstyklėmis, o vienas – kontrolinis svėrimas – turi būti atliekamas įgaliotos produktyvumo kontrolės institucijos - UAB „Šilutės veislininkystė“.

6. Atlikus svėrimą, svėrimą atlikęs asmuo užpildo Svėrimo žiniaraštį (šių taisyklių 1 priedas). Svėrimo žiniaraštis saugomas ūkyje ne trumpiau kaip 2 metus, o jo kopiją asmeniškai, paštu ar elektroniniu būdu per 10 kalendorinių dienų nuo svėrimo perduoda pripažintai veislininkystės institucijai.

7. Pripažinta veislininkystės institucija svėrimo duomenis nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas, įveda į Kilmės knygų duomenų bazę.

III. TELYČIŲ VERTINIMAS

8. Telyčių veislinė vertė nustatoma pagal kilmę bei svorį 210 ir 365 d. amžiaus.

9. Telyčių priesvoris iki 210 d. parodo motinos pieningumą, o priesvoris nuo 210 iki 365 d. – jos pačios produktyvumą.

IV. KARVIŲ VERTINIMAS

10. Karvės vertinamos po pirmojo ir trečiojo apsiveršiavimo, praėjus 2–7 mėnesiams. Jeigu nebuvo galimybės atlikti įvertinimą po pirmojo apsiveršiavimo, įvertinimas atliekamas po antrojo apsiveršiavimo.

11. Karvės vertina pripažintos veislininkystės institucijos įgaliotas ekspertas (-ai) (toliau – vertintojas), dalyvaujant galvijų laikytojiui ar jo atstovui.

12. Karvės vertinamos pagal kilmę, atitikimą veislės tipui, raumeningumą, eksterjerą, stambumą;

13. Atitikimas veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras vertinamas 1–9 taškais:

1 – labai blogas;

2 – blogas;

3 – nepatenkinamas;

4 – pusėtinas;

5 – vidutinis;

6 – patenkinamas;

7 – geras;

8 – labai geras;

9 – puikus.

14. Karvių stambumas vertinamas: ST – stambi; V – vidutinio stambumo; SM – smulki.

15. Vertintojas vertinimo metu užpildo Karvių įvertinimo lapą (šių taisyklių 3 priedas) 2 egzemplioriais: 1 egz. paliekamas gyvulio laikytojiui ir ne mažiau kaip 1 metus saugomas ūkyje, 1 egz. vertintojas per 10 kalendorinių dienų perduoda pripažintai veislininkystės institucijai.

16. Pripažinta veislininkystės institucija vertinimo duomenis tvarko šių taisyklių 7 punkte nurodytais terminais.

V. BULIUKŲ VERTINIMAS

17. Vertinami tik grynaveisliai buliukai ne jaunesni kaip 11 ir ne vyresni kaip 18 mėn. amžiaus.

18. Buliukai su lyties organų defektais nevertinami.

19. Buliukus vertina vertintojas, dalyvaujant gyvulio laikytojiui ar jo atstovui.

20. Vertinimui pateikiami buliukai turi būti atvesti su apynasriu arba turėti nosies žiedą.

21. Buliukų veislinė vertė nustatoma pagal kompleksinį veislinės vertės indeksą. Kompleksinis veislinės vertės indeksas nustatomas pagal buliuko priesvorį nuo gimimo iki vertinimo dienos ir 1–9 taškų sistema, įvertinant tipingumą veislei, raumeningumą ir eksterjerą. Vertinimo taškais reikšmės nurodytos šių taisyklių 13 punkte.

22. Suminis buliukų kompleksinis veislinės vertės indeksas apskaičiuojamas pagal formulę:

$$I = (\pm P \times K) \pm R \pm T \pm S + 100;$$

čia I – buliuko kompleksinis veislinės vertės indeksas;

P – skirtumas tarp vidutinio paros priesvorio nuo gimimo iki vertinimo dienos ir bazinio veislės priesvorio. Bazinį veislės priesvorį per parą, atsižvelgdama į veislės selekcinę programą, nustato pripažinta veislininkystės institucija;

K – koeficientas 0,049

R – raumeningumas balais, kuris nustatomas taip:

Vertinimo taškai	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Įvertinimas balais	-35,1	-28,1	-21,0	-14,0	-7,0	0,0	+7,0	+14,0	+21,0

T – tipingumas veislei balais, kuris nustatomas taip:

Vertinimo taškai	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Įvertinimas balais	-4,1	-3,3	-2,5	-1,6	-0,8	0,0	+0,8	+1,6	+2,5

E – eksterjeras balais, kuris nustatomas taip:

Vertinimo taškai	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Įvertinimas balais	-17,1	-11,6	-10,2	-6,8	-3,4	0,0	+3,4	+6,8	+10,2

23. Vertinimo metu vertintojas užpildo Buliaus įvertinimo lapą (šių taisyklių 2 priedas) šių taisyklių 15 punkte nurodyta tvarka.

24. Pripažinta veislininkystės institucija vertinimo duomenis tvarko šių taisyklių 7 punkte nurodyta tvarka.

VI. VEISLININKYSTĖS APSKAITA

25. Grynaveislių mėsinų veislių galvijų bandose privaloma pildyti Veršiavimosi registrą (šių taisyklių 4 priedas). Veršiavimosi registras užpildomas ir per 30 kalendorinių dienų nuo įvykio perduodamas pripažintai veislininkystės institucijai.

26. Pripažinta veislininkystės institucija veršiavimosi duomenis tvarko šių taisyklių 7 punkte nurodyta tvarka.

27. Duomenys apie bandoje naudojamus bulius teikiami VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui vadovaujantis žemės ūkio ministro nustatyta tvarka.

Mėsinių veislių galvijų
produktyvumo kontrolės,
individualaus vertinimo ir
veislininkystės apskaitos taisyklių
1 priedas

SVĒRIMO ŽINIARAŠTIS

[illegible]

Rajonas

--

Laikytojas

--	--	--	--	--	--	--	--

Laikytojo (ūkio) kodas

Svërimo

--	--	--	--	--	--	--

 data

Veislè

[illegible]

--

Kontrolēs asistentas:
Vardas, pavardē, parašas

BULIAUS ĮVERTINIMO LAPAS

Buliaus
numeris

--	--	--	--	--	--	--

Veislė _____

Buliaus vardas _____

Gimimo data

--	--	--	--	--	--	--	--

Laikytojas _____
data

Vertinimo

--	--	--	--	--	--	--	--

Laikytojo adresas _____
kodas

Laikytojo

--	--	--	--	--	--	--	--

Buliaus laikymo vieta _____

Svoris vertinant, kg _____

Gimusio buliuko svoris, kg _____ Svorio priaugimas, g/parą _____ Amžius vertinant, d _____

VEISLINĖ VERTĖ

100

1. Mėsingumas

1.1 svorio padidėjimas Priesvoris per parą, g± Bazinis priesvoris, g= Skirtumas, g X faktorius Indeksas taškais

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1.2 Raumeningumas

Indeksas taškais

Įvertinimas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Taškai	-35,1	-28,1	-21,1	-14,0	-7,0	0,0	+7,0	+14,0	+21,0	

2. Kiti požymiai

2.1. Tipas

Indeksas taškais

Įvertinimas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Taškai	-4,1	-3,3	-2,5	-1,6	-0,8	0,0	+0,8	+1,6	+2,5	

2.2 Eksterjeras

Indeksas taškais

Įvertinimas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Taškai	-17,1	-11,6	-10,2	-6,8	-3,4	0,0	+3,4	+6,8	+10,2	

Veislinės vertės indeksas

Įvertinimą atliko _____

Vardas, pavardė

parašas

Mėsinių veislių galvijų
produktyvumo kontrolės,
individualaus vertinimo ir
veislininkystės apskaitos taisyklių
3 priedas

KARVIŲ ĮVERTINIMO LAPAS

Laikytojas _____
vardas, pavardė

Kodas

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

gyvulių laikymo vieta

Įvertinimo data

--	--	--	--	--	--	--	--

Eil. Nr.	Vardas	Numeris	t= tarpinis g=galutinis	Tipas	Raume- ningu- mas	Eksterjeras	Stambumas	KK skyrius
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								
11.								
12.								
13.								
14.								
15.								
16.								
17.								
18.								
19.								
20.								
21.								
22.								
23.								
24.								
25.								
26.								
27.								

Įvertino _____
vardas, pavardė

_____ parašas

VERŠIAVIMOSI REGISTRAS

(gyvulių laikytojo vardas, pavardė arba juridinio asmens pavadinimas)

(gyvulių laikytojo adresas)

(laikytojo kodas)

Prieauglis

Individualus numeris	Vardas	Atvedimo data	Lytis (buliukas/telyčaitė)	Svoris atvedus, kg

Motina

Individualus numeris	Vardas	Veršiovimosi kartas	Veršiovimosi eiga*	Netekimas (gyvas/negyvas)

Tėvas

Individualus numeri	Vardas

* Veršiovimosi eiga žymima:

Be pagalbos;

Su lengva pagalba – kada panaudojama ne daugiau kaip 2 suaugusių žmonių traukimo jėga;

Su pagalba - kada panaudojama daugiau kaip 2 suaugusių žmonių traukimo jėga;

Cezario pjūvis

PATVIRTINTA

Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros
tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos viršininko
2002 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 34
(Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros
tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos viršininko
2013 m. liepos 29 d. įsakymo Nr. 1A-35
redakcija)

MĖSINIŲ VEISLIŲ BULIŲ VERTINIMO PAGAL PALIKUONIS TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mėsinių veislių bulių vertinimo pagal palikuonis taisyklės (toliau – Taisyklės) nustato vertinamo buliaus palikuonių (buliukų) atrinkimo kontroliniam penėjimui tvarką, kontrolinio penėjimo ir skerdimo reikalavimus bei mėsinių veislių bulių, naudojamų kergimui ir (ar) spermai kaupti, veislinės vertės nustatymą pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes.
2. Buliaus palikuonys vertinami kontrolinio auginimo (penėjimo) stotyje.
3. Pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes vertinami tik grynaveisliai buliai.
4. Spermai kaupti naudojami tik grynaveisliai buliai, įvertinti pagal palikuonis.

II. BULIUKŲ ATRINKIMAS KONTROLINIAM PENĖJIMUI

5. Buliaus įvertinimui pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes buliukai turi būti atrenkami:
 - 5.1. kergimui naudojamų bulių įvertinimui po 8–10 grynaveislių 200 dienų amžiaus buliukų, vertinamo buliaus palikuonių;
 - 5.2. spermai kaupti ir kryžminimui naudojamų bulių vertinimui po 8–10 buliukų mišrūnų 110 dienų amžiaus iš dviejų ir daugiau ūkių.
6. Pirmaveršių karvių buliukai buliaus įvertinimui pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes neatrenkami.
7. Tikrinamojo buliaus palikuonių buliukų (toliau – buliukai) masė gimus turi būti artima veislės vidurkiui.
8. Buliukų kilmė turi būti tikslinama pagal DNR ar kraujo grupes.
9. Išvežant buliukus iš ūkio surašomas aktas, kuriame nurodomas kiekvieno buliuko inventoriaus numeris, gimimo data, spalva, masė pirmąją amžiaus dieną ir išvežimo metu, motinos bandos ir kilmės knygos numeriai, veislė, amžius, masė, tėvo vardas ir inventorinis numeris.
10. Buliukai turi būti iš bandos, turinčios oficialiai laisvos bandos statusą nuo galvijų tuberkuliozės, galvijų bruceliozės ir enzootinės galvijų leukozės. Kontrolinio auginimo (penėjimo) stotyje turi būti užtikrinta veterinarinė profilaktinė priežiūra.

III. BULIUKŲ KONTROLINIS PENĖJIMAS

11. Kontrolinio penėjimo stotyje turi būti vedama galvijų prieauglio apskaitos knyga.
12. Kontrolinis penėjimo laikotarpis:
 - 12.1. kergimui naudojamų bulių vertinimui – palikuonims pasiekus 210 dienų amžių iki 500 dienų amžiaus;
 - 12.2. spermai kaupti naudojamų bulių vertinimui – palikuonims pasiekus 110 dienų amžių iki 500 dienų amžiaus.
13. Buliukai laikomi palaidi. Vienam gyvuliui turi tekti ne mažiau kaip 5 m² ploto.
14. Buliukai sveriami pradėjus kontrolinį penėjimą, iki metų amžiaus – vieną kartą per du mėnesius, vėliau – 500 dienų amžiaus. Sveriami prieš rytinį šėrimą arba praėjus ne mažiau kaip 3

val. po šėrimo.

15. Kontrolinio penėjimo laikotarpiu turi būti vykdoma tiksli suėstų pašarų apskaita. Žolinių pašarų gyvuliai turi gauti iki soties, o kombinuotųjų pašarų – pagal poreikį raciono subalansavimui. Suėstų žolinių pašarų kiekis nustatomas atliekant kontrolinius įdedamo pašaro ir nesuėstų likučių svėrimus vieną kartą per 2 savaites 2 dienas iš eilės. Pašaro maistingumas ir normos nurodytos šių Taisyklių priede.

IV. BULIUKŲ KONTROLINIS SKERDIMAS

16. Grupei pasiekus vidutinį 500 dienų amžių, 1–9 taškais įvertinamas buliukų raumeningumas, nustatomi pagrindiniai kūno matmenys:

16.1. aukštis ties ketera, cm;

16.2. aukštis ties kryžiumi, cm;

16.3. įstrižas liemens ilgis (lazda), cm;

16.4. krūtinės apimtis, cm;

16.5. užpakalio pusinė apimtis (Gregori matavimas), cm;

16.6. spiralinis kumpio matmuo, cm (matuojamas kryžmai apjuosiant kumpį nuo klubikaulio iki sėdynkaulio);

16.7. plaštakos apimtis, cm;

16.8. išmatavus nustatomas raumeningumas 1–9 taškų sistema.

17. Atrenkama po 4 labiausiai atitinkančius grupės vidurkį gyvulius kontroliniam skerdimui. Buliukai skerdžiami po 24 alkinimo valandų. Vandens neduodama likus 3 val. iki skerdimo. Nustatoma priešskerdiminė masė, šiltos skerdenos masė, klubo – šlaunies dalies masė ir morfologinė sudėtis (minkštos dalys ir kaulai).

18. Mėsos kokybei įvertinti bandinys imamas iš ilgiausiojo nugaros raumens ties paskutiniais dviem šonkauliais.

19. Buliukų mėsos produkcija apibūdinama tokiais rodikliais:

19.1. kiekybiniai:

19.1.1. masė 500 d. amžiaus, kg;

19.1.2. gyvulio masė po 24 alkinimo valandų (priešskerdiminė masė), kg;

19.1.3. šiltos skerdenos masė, kg;

19.1.4. priesvoris per parą nuo penėjimo pradžios iki 500 dienų amžiaus, g;

19.1.5. pašarų sąnaudos priesvorio vienetui, MJ AE;

19.1.6. raumeningumas;

19.1.7. skerdenos išeiga, %;

19.1.8. skerdenos raumeningumo klasė;

19.1.9. skerdenos riebumo klasė;

19.1.10. klubo šlaunies dalies išeiga, %;

19.1.11. minkštų dalių išeiga iš klubo šlaunies dalies, %;

19.1.12. ilgiausiojo nugaros raumens plotas, cm²;

19.2. kokybiniai:

19.2.1. sausosios medžiagos kiekis mėsoje, %;

19.2.2. baltymų kiekis mėsoje, %;

19.2.3. riebalų kiekis mėsoje, %;

19.2.4. pelenų kiekis, %;

19.2.5. mėsos pH;

19.2.6. mėsos spalvingumas (L^* – tamsumas / šviesumas, a^* – rausvumas; b^* – gelsvumas)

19.2.7. mėsos kietumas, kg/cm²;

19.2.8. vandens rišlumas, mg%;

19.2.9. virimo nuostoliai, %;

19.2.10. baltymų pilnavertiškumo koeficientas.

20. Buliukų kontrolinio penėjimo duomenų pirminį įvertinimą atlieka kontrolinio auginimo

(penėjimo) stoties specialistas.

V. BULIŲ VEISLINĖS VERTĖS NUSTATYMAS

21. Kontrolinio penėjimo stotis bulių kontrolinio penėjimo duomenis perduoda Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Veterinarijos akademijos Gyvulių mėsinių savybių ir mėsos kokybės įvertinimo laboratorijai (toliau – laboratorija), kuri apibendrina bulių kontrolinio penėjimo rezultatus, nustato mėsos chemines ir fizines savybes bei atlieka galutinį buliaus veislinės vertės įvertinimą pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes.

22. Atlikus buliaus įvertinimą, laboratorija surašo Buliaus įvertinimo pagal palikuonis lapą, kuriame turi būti nurodyta buliaus veislė, vardas, individualus numeris, kontrolinio penėjimo pradžia ir pabaiga, vertintų palikuonių skaičius ir 16, 17 ir 19 punktuose išvardinti rodikliai.

23. Buliaus įvertinimo pagal palikuonis lapas surašomas 2 egzemplioriais (1 egz. gyvulio savininkui, 1 egz. pripažintai veislininkystės institucijai).

24. Laboratorija įvertinimo duomenis suveda į VĮ „Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras“ Mėsinių galvijų kilmės knygos informacinę sistemą.

25. Grynaveisliai buliukai, kurie nebuvo atrinkti kontroliniam skerdimui, nustačius jų kompleksinį veislinės vertės indeksą, gali būti naudojami kergimui.

Mėsinių veislių bulių vertinimo pagal palikuonis
 taisyklių
 priedas
 (Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros
 tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos viršininko
 2013 m. liepos 29 d. įsakymo Nr. 1A-35
 redakcija)

BULIUKŲ IKI 5 MĖNESIŲ (119 DIENŲ) AMŽIAUS ŠĖRIMO NORMOS KONTROLINIO PENĖJIMO STOTYJE

(priesvoris per parą 900–950 g)

Amžius dienomis	Masė laikotarpio pabaigoje, kg	Pašarų norma per parą						
		Nenugriebtas pienas, kg	Nugriebtas pienas, kg	Koncentra- tai, kg	Šienas, kg	Sultingieji pašarai, kg	Drusk a, g	Kreida, g
1–5		6						
6–15		7	Pratinama iki soties					
16–25		8						
26–30	57	6	2	0,1	iki soties	iki soties	5	
31		5	3	0,1	iki soties	iki soties	7	10
32		5	3	0,1	iki soties	iki soties	7	10
33		5	3	0,2	iki soties	iki soties	7	10
34		4	4	0,2	iki soties	iki soties	7	10
35		5	3	0,3	iki soties	iki soties	7	10
36		3	5	0,3	iki soties	iki soties	7	10
37		3	5	0,4	iki soties	iki soties	7	10
38		2	6	0,4	iki soties	iki soties	7	10
39		2	6	0,4	iki soties	iki soties	7	10
40		2	6	0,5	iki soties	iki soties	7	10
41–45		-	8	0,5	iki soties	iki soties	7	10
46–50		-	8	0,6	iki soties	iki soties	7	10
51–55		-	8	0,6	iki soties	iki soties	7	10
56–60		-	8	0,7	iki soties	iki soties	7	10
61–65		-	8	0,8	iki soties	iki soties	10	20
66–70		-	8	1,0	iki soties	iki soties	10	20
71–75		-	8	1,1	iki soties	iki soties	10	20
76–80		-	8	1,2	iki soties	iki soties	10	20
81–85		-	8	1,3	iki soties	iki soties	10	20
86–90	111	-	8	1,3			10	20
91–95		-	8	1,4			10	20
96–100		-	8	1,5			10	20
101–105		-	6	1,7			10	20
106–110		-	5	1,8			10	20

Amžius dienomis	Masė laikotarpio pabaigoje, kg	Pašarų norma per parą						
		Nenugriebtas pienas, kg	Nugriebtas pienas, kg	Koncentratas, kg	Šienas, kg	Sultingieji pašarai, kg	Druska, g	Kreida, g
111–115		-	4	2,0			10	20
116–119	139	-	3	2,2			10	20

5–17 MĖNESIŲ AMŽIAUS BULIUKŲ ŠĖRIMO NORMOS KONTROLINIO PENĖJIMO STOTYJE

(priesvoris per parą 1100–1200 g)

Rodikliai	Amžius, mėn.					
	5–6	7–10	11–12	13–14	15–16	17
Sausos medžiagos, kg	6,0	7,8	8,4	9,2	10,5	11,2
Apykaitos energija, MJ	53	75	80	88	98	110
Žali baltymai, proc./ SM	16,7	14,5	14	13,8	13,5	13,5
Žalia ląsteliena, proc./ SM	21,0	22,0	22,4	23,5	23,5	23,5
Krakmolas, proc./ SM	14,9	12,0	12,0	12,0	12,7	12,8
Cukrus, proc./ SM	10,3	7,6	7,6	7,6	7,9	7,9
Žali riebalai, proc./ SM	4,8	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2
Kalcis, g/ SM	38	49	52	59	67	75
Fosforas, g/ SM	26	33	35	40	45	50
Karotinas, mg/ SM	140	172	185	202	220	246
Vit. D (kalcioferolis), tūkst. TV	2,6	3,6	4	4,4	4,8	5,0
Vit. E (tokoferolis), mg	220	230	248	271	295	330

Iki 12 mėn. 100 kg gyvulio masės turi tekti 2,5–2,7 kg raciono sausųjų medžiagų (SM) ir 20–26 MJ AE. Raciono SM žali baltymai turi sudaryti 14–15 proc., krakmolas 12–13 proc., cukrus 5,5–6,0 proc., riebalai 2,8–3,2 proc.

Nuo 12 mėn. 100 kg gyvulio masės turi tekti 2,1–2,3 kg raciono SM ir 18–21 MJ AE. Raciono SM žali baltymai turi sudaryti 13,7–14,1 proc., krakmolas 12–13 proc., cukrus 6–7,5 proc., žalieji riebalai 2,8–3,2 proc.

Pakeitimai:

1.

Valstybinė gyvulių veislininkystės priežiūros tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Įsakymas Nr. [1A-15](#), 2011-05-26, Žin., 2011, Nr. 68-3276 (2011-06-04), i. k. 111233GISAK0001A-15

Dėl Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos viršininko 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 34 "Dėl Galvijų veislininkystės srities taisyklių patvirtinimo" pakeitimo

2.

Valstybinė gyvulių veislininkystės priežiūros tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Įsakymas

Nr. [1A-35](#), 2013-07-29, Žin., 2013, Nr. 83-4216 (2013-07-30), i. k. 113233GISAK0001A-35

Dėl Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos viršininko 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 34 "Dėl Galvijų veislininkystės srities taisyklių patvirtinimo" pakeitimo

3.

Valstybinė gyvulių veislininkystės priežiūros tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Įsakymas

Nr. [1A-29](#), 2014-05-26, paskelbta TAR 2014-05-29, i. k. 2014-05800

Dėl Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos viršininko 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 34 „Dėl Galvijų veislininkystės srities taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo